

كاروان عومەر كاكه سوور

یۆتۆپیا

«ئەوانەى پېش ئەوہى بمرن، ژياننامەى خۆيان دەنوسنەوہ، كەسانىكى بەختەوہرن».

لەو كاتەى ژنە دەمامكدر اوہكان جەستەى خويناوويميان لەسەر زەوييە پەقەكە ھەلبېرى و خستميانە دواوہى لۆريپەكە، نەمزانى كى بوو بە دەنگىكى سەير ئەو چەند وشەيەى چپاندە يەكى لە گوچكەكانمەوہ.. ئاخىر ئەوسا ھيچ شت يىكم بە رۆشەنى نەدەبينى.. تەنانەت نەمدەتوانى شوينى ئەو گوللانەيش بدۆزمەوہ، كە جەستەميان ليرە و لەوئى كوناو دەر كرد، بۆيە دەمويست لە پىگەى ھەستەكانى ترمەوہ دەستنيشانيان بكەم.. دواتر زانيم ئەمە چەند كارىكى گەمژانەيە.. منىك خرابيتمە دواوہى لۆريپەكى شارەوانى و ئىوارە لەگەل دەيان ژنى ديكەى وەكو خۆم لە قەراغى شاردا بە شۆفەل بنىژريم، سوودى چيپە ئەگەر بزائم برينەكانم دەكەونە كوئوہ و ماوہى نيوانيان چەندە.. شيوەيان چۆنە و چەنديان خوین لى رۆيشتووہ.. بەلام ئەو دەنگە، دەنگىكى پياوانە بوو.. دەشزانم لەو شوينەدا سيمای ھيچ نيرينەيەك نەدەبينرا.. ئەوانەى ئەم كارەيان ئەنجام دا، سەر جەميان ژن بوون.. شوفيرى لۆريپەكە، ئەوانەى كردميانە نيشانەى تفەنگى دەستيان و ئەوانەيش، كە فرەياندامە ئيرە، ھەر ھەموويان ھاوړەگەزى خۆمن.

نازانن ماوم.. ھەرچەند نە بۆ من و نە بۆ ئەوانيش ھيچ جياوازيپەك لەوہدا نيپە، ئەگەر ئىستا رۆحىك لەم جەستە بيكەلكەمدا ھەبى، يان نا.. بەلام ئەو سى رستەيەى نەمزانى لە چ دەمىكەوہ دەرچوو و چۆن خزايە گوچكەمەوہ، كۆتايپەكى جوانە بۆ ئەو ژيانەى ھەموو كاتى خۆم بۆ ليكدانەوہى تەرخان كرد و ھەر لى تينەگەيشتم.

كى دەلى من نەمويستوہ ژياننامەى خۆم بنوسمەوہ.. بەلام ئەو ھەموو گومانەى لە ئاستى دەوروبەرمدا ھەمە، ھەميشە رتيان لى دەگرتم.. ھەر ئەمەيش وەكو چيرۆكنووسىكى خەلەفاو خستميە بەرچاوى خوینەر.. «شيلان نازم» نووسيوپەتى: «دەتوانم گيړانەوہ لە چيرۆكەكانى رازاو مەرواندا ئاوا وەسف بكەم: پياويك بەھۆى بارودۆخىكى سەختەوہ تووشى تراوما دەبىت و تا نزىك سنوورى شىتى دەچىت.. لە ئاھەنگىكى جەنجالدا چيرۆكى ژيانى خۆى بۆ

ئەو كەسە دەگىرىتتەۋە، كە لەسەر كورسىيى تەنېشتىيەۋە دانېشتوۋە.. جا چۈنكو باسەكەى زۆر بېتامة، كابرا ھەر خېرا جېدەھىلېت، بەلام ئەم ھەستى پى ناكات.. دووم دېت و بابەت درېژەى ھەيە.. ئەۋىش دەروات و سېيەم دېت.. چىرۆك كۆتايىي ھاتوۋە و بەردەوامىش كەسەكان گۆراون... ئېمە ئەگەر بمانەۋىت بزائىن چى وتوۋە، دەبېت ھەموو ئەو كەسانە بدۆزىنەۋە.. ديارە ئەمەيش زەحمەتە.. با بلېن تۈانېمان وايش بكەين، ھېشتا دەستەۋستائىن لەۋەى سەرجم پارچەكان كۆ بكەينەۋە، چۈنكو لە ماۋەى گۆرانى كەسەكاندا چەند زەمەنىك ھەن، چىرۆكەكەيان تېدا گىردراۋەتەۋە و نەبېستراون.. ھەرۋەھا ھەندىكىش لەو گۆيگرانە كەپولالەن».

ئەو دىنبايەى ئەۋان تەنانت نەياندەتۈانى بېھىننە بەرچاۋىشيان، من بەراستى تېدا دەژيام.. نەياندەزانى مالى ئېمە، كە لە ناۋجەرگەى شارە، ئەو ھەموو نەپىنېيەى لە خۆى گرتوۋە.. مالى «مەروانى شاعىر».. ناۋبانگىكى زۆر زۆر و كەسېش نەبېنېۋە.. من «كچىم!!» و لە ژوورەكەى بەرامبەرمدا «دەژيا!!»، كەچى بۇ تاقە جارېكىش نە چاۋم پىكەوت و نە گۆپم لە دەنگى بوو:

– لەم ژوورە نىزىك نەبېتەۋە، نەچېتە لاي دەرگاكەى.. لەو پەنجەرەيە نەروانى، ئەگىنا چاۋەكانت كۆپر دەبن و تا ماۋى لە تارىكاپىدا دەژى.

ئەمانە ئەو وشانەن، كە داىكم لە زوۋەۋە داۋنېەتى بە گۆپچكەمدا.. سەرەتا سەرم ھەلنەدەبىرى.. ترسېكى سەيرم لەو چاۋانەم پەيدا كىردىبوو.. وامدەزانى لەگەل بېنېنى ئەمدا دەكۆزىنەۋە.. بە خۆم دەوت: «لە كاتىكدا من كۆپر دەبم، ئەم دېتە دەروە و زۆر ئاسايى ژيان لە ناۋ باخ و سەربان و ھەۋشەدا بەسەر دەبات».. ئاي چەند لەۋە دەترسام..!! ۋەكۆتر ئارەزوۋى بېنېنى باۋك تەفرەى دەدام.. ۋىنەكەيم لە خەيالدا دەكېشا و دەمويست لە فۆرمىكى چەسپاۋدا بەرجمەستەى بكەم، بەلام ھەر زوۋ كالدەبوۋەۋە.. يان بۇ دەيان شىۋەى تر دەگۆرا و ھەلدەۋەشايەۋە.. شتەكان لە خەۋنېشدا ئاۋا دەگۆرېن.. ژوورەكەت پىرېەتى لە قالۋنچە.. گسكىك بە دەستەۋە دەگرېت و دەيانكەيتە دەرى.. لەۋى دەبنە رەۋەيەك قاز و بەسەر ئاسمانى دەشتىكدا ھەلدەفرېن.. يان مېروۋەكانى ژىر پىت زۆر لەپىر بۇ كۆمەلې گا و ئەسپ دەگۆرېن و دەتېلېشىننەۋە.. ناۋسكى بوۋكەپەرۋىەك بە چەقۇ ھەلدەدرى و كاتىك بە خۆت دەزانى، ئەۋە داىكتە كۈشتوۋتە.. بېركدنەۋە لە «باۋكم!!» و ھىتانەبەرچاۋى ئاسان نەبوو.. وردە وردە ترسم دەشكا و لە دوورەۋە لەۋ دەرگا و پەنجەرەيەم دەروانى، بەلام ھېچم بەدى نەدەكرد.. نازانم چ دەنگى لە غەيبەۋە پى دەۋتم ئەۋ لەناۋ بوۋكەشۋوشەكاندايە.. ۋرگى دەيان مەبىمۈنى توۋكن و ۋرچى چاۋزەردم بە چەقۇ ھەلدەدرى و نەمدۆزىيەۋە.. ئەۋ نىۋەرۋىە لە قوتابخانە دەگەرەمەۋە و بەسەر شۆستەكەدا ھەنگاۋى سوۋك سوۋكم دەنا.. ئەسپىك بە تەنېشتەۋە ەربانەيەكى لاكىشەيى بەدۋاى خۆيدا رادەكېشا.. دەنگى نالى قاچەكانى

لەسەر قیرە رەقەكەدا وەكو تەقوھووری تایپراپتەر دەھاتە گوچكەم.. مەبەستم ئەوھیانە، كە لای «ست نەغەدە» بینیم و سەرنجم لێی دا.. پیتەكان دەتوت مندالی ساوان و لە سکی دایکیانەو دەتە دەری.. تا ئەسپەكە زیاتر لێم دوور دەكەوتەو، دەنگەكەیم سەیرتر دەبیست.. هەموو ئەمانە تێكەڵ بە چیرۆکی ئادەم و حەوا دەبوون، كە «ست ئیمان» لە ماوەی ئەو چل دەقیەیی رابردوودا بۆی گێراینەو.. هەستم كرد من گەرە بووم و تێگەیشتم گۆراو.. چیتەر باوەرم نییە «بابە!!» لەناو بووكەشوووشەكاندا بێت، بەلام بێگومان ئەو تا خۆی لەناو دایكەدا حەشار داو، هەر بۆیە دایە ئاوا بالابەرز و بە قەلافەتە.. بەرادیەك كەم ژن و پیاوم بینووە سەریان گەیشتبێتە چەناگەیی.. هاوكات ترسیك خزایە گیانمەو.. وامدەزانی كاتی گەرە دەبم، وەكو مەیموون و ورچەكان سکی دایە هەلەدەرم.. بەزەبیم پێیدا دەھاتەو و بەدزییەو بۆی دەگریام، نەشم دەتوانی تێبگەیهنم من تووشی چ حالەتێکی سەیر هاتووم.. پەنام بۆ دەیان فیل برد، تا توانیم ئەمە لە بیر خۆم بەرمەو.. ماوەیەك وا چوو ئەقلمەو شەوان دواي ئەو هی ئیمە دەنوون، «بابە!!» دیتە دەری و رەنگە لەسەر شەقامەكاندا پیاوسەیش بكات.. هەنگاوی سووك سووك دەنیت و بە دەنگی نزمی نارۆشەن گۆرانی دەچریت.. یاخود دوور نییە لەسەر یەكی لە كورسییەكانی ئەو گازینۆیی ئەوبەرمان لەژێر رۆشنایی گۆیێکی كزدا دابنیشیت و بەدەم خواردەووی چا و قاووەو رۆژنامە بخوینیتەو، بۆیە تا بەیانی لە پەنجەرەیی ژوورەكەمەو بۆی دەووستام، بەلام نەمبینی ئەو دەرگایە بترازیت و ئەوی لێ بێتە دەری.. مەگەر دواي ئەو هی من ماندویتی و خەو برستیان لێ دەبریم و ناوچەوانمیان دەخستە سەر تاقی پەنجەرەكە.. «باوكم!!» ئەگەر بەراستی هەبیت، ئەوا پیاویکی تا بلی سەیرە.. شیعری تەنھا بۆ مردووان دەنووسی و من لەسەر كێلی گۆرەكانی ئەو گۆرستانەیی بەرمالماندا دەمخویندەو.. خاوەنی مردووەكان بە هۆی «مام یاوەر»ی كەرولال، كە لەگەڵ خۆیان دەیانھێنا، لەو پەنجەرە بچكۆلەییەو ژەمی نان و چەپكی گولیان ئاودیوی ئەودیو دەكرد و دواي كەمی چوارینەییەکیان وەردەگرت.. خەلك لە دەرەو بەشیوہیەك ناوی «باوكم!!»یان دەھێنا، وەك بلی هەموو ژبانی خۆیان لەگەڵا بەسەر بردبیت.. ئەدی و رەخنەگران بە گەرەترین شاعیری دەزانن.. كەم گۆفار و رۆژنامە هەن بەشێك لە شیعری ئەویان تیدا بلاو نەكرابیتەو.. لە كاتێكدا من لەم چەند سالەیی دوايیدا بەتەواوی تەمام لەو دانا، كە دەتوانم ببینم.. تەنانت گومانم لەو پەیدا كرد دایكیشم دیبیتی.. لای من رۆژ بە رۆژ شتومەکی ناو مالمان تێكەڵ بە ئەفسانە دەبوون و سیمایان دەگۆرا.. زمانمیان دەشتواند.. هەرچیم دەنووسی، بە وێنەیان دەزانی.. ئەنجام لە ئاست هیچ رووداویكدا وەكو پیاویست دەدەحەپەسام.. پێزار ئەم كاتە دایكم پیتی وتم:

– هەلۆی كاكە زۆر لیت پرە، ئاگات لە خۆت بێت.. تۆ بەو نووسینانەت نەهینی مالمان

دەبەیتە دەری.

تا ئەو کاتە نەمدەزانی من بڕایەکم هەیه.. سەرم هەلبێری و لەبەردەم ئەو ژوورە «باوک!!» م بینیم.. بەو چاوە رەش و زەقانه یهوه سەرنجی لێ دەدام و هیچیشی نەدەوت.. هەرچەند ئەو بאלایە بەرزە ی گەورە ی دەردەخست، بەلام هیشتا دەمتوانی لەوه تیبگەم، که به تەمەن له من بچووکتەرە.. «ئە ی دایە بۆ بە کاکە پێمی دەناسینت و دەیهویت وایش بانگی بکەم..؟!» ویستم بچم پێی بلێم من نازاد م چی بنووسم، بەلام نازانم چی پەشیمانی کردمەوه.. دوا ی ماوه یهکی کورت بۆم دەرکەوت ئەو هەرگیز نادویت، بەلکو تەنها بە سیمای دەموچاوی شت دەردەبریت.. له دایکیشم زیاتر کەس لێی تینەدەگەیشت.. «هەلق» ی بڕام له کاتیکدا ئەوهندە ی رق له من بوو، که چی خوشکە کوێرەکانی زۆر خوێندەویست.. دەستی دەگرتن و بۆ ئەملا و ئەولای دەبردن.. له حەمام دەهێستن و قژیانی دادەهێنا.. لەسەر سفرە ی دادەنان و چیشتی بەدەمەوه دەکردن.. ئەوانیش لەپیش «هەلق» ی بڕامەوه بە گەورە یی له دایک بوون، یاخود بە گەورە یی له ماله که دەرکەوتن.. وا باشتەرە بلێم من تا درەنگ نەمدەزانی ئەو خوشکانەم هەن و رۆژگاری ئاوا سەرنجیان لێ دەدەم.. «داده سازان» م لەپیش «هاژە» و «تارا» وه بینی.. ئەوسا من له پۆلی چوارەمی سەرهتایی بووم.. ئیوارە یهکیان هێندە له ژووری «باوک!!» نزیککە وتمەوه، تالەکانی قژم بە جامی تەلخی پەنجەرە که یهوه نووسان.. دەمو یست له ویدیو ببینم.. گیانم دەلەرز ی و شتەکانی دەوروبەرم بە شێوه یهکی جیاواز دەرکەوتنە بەربیناییم.. کاتیکم زانی دایکم زۆر قایم راییکیشام و قیژاندی:

– پیم نەوتی لێرە نزیک نەبیتەوه..؟! دەرتهوێ وەکو سازانی خوشکت کوێر بی..؟!!

سەرم هەلبێری و بۆ یه که مین جار بینیم.. گۆچانە که ی بەملا و بەولای خوێه وه دەرکوتا و سووک سووک بەرەو لای دەرگای حەوشە دەچوو.. پیشم لێی گرتەوه، بۆئەوه ی له دەموچاوی رāmینم.. دەستی چەپی چەند جارێ ناریکانە له هەوادا گیرا و ئەنجام خستیه سەر شانم.. بەرەو قژم هەلبێری و پەنجەکانی تیخست.. هەناسە یهکی هەلکیشا و وتی:

– ئەوه تۆی رازاوی بچکۆله..؟! رازاوی رۆحم..؟!!

کاتی من نەمتوانی وەلامی بدەمەوه، هەر خوێ وتی:

– ئەگەر هەموو شتیکم وەکو تۆ هەست پێبکرایه، هەرگیز خۆم بە کوێر نەدەزانی.

به دەنگی جیاوازتر درێژە ی پێدا:

– خۆزگە دەمتوانی رەنگی گۆله کان ببینم، بۆئەوه ی له دووکانی گولفرۆشیکدا کار بکەم..

ئەمه تاقە ئاواتی منە رازاوی ماله که م.

وا حەپەسا بووم، نەمدەتوانی دەم هەلبێنمەوه.. دوا ی ئەوه نه قسە یهکی تری له دەم دەرچوو و نه وەلامی هیچ پرسیاریکیشی دامەوه.. دەمزان ی ئەو شەوان له ژووری «بابه!!» دەنووت، بەلام لهوه تینەدەگەیشتم که ی و چۆن دەچیتە ئەوێ و دیتە دەرێ.. هەر ئەویش چەپکه گۆلی خاوهنی مردوو هەکانی لهوێ دەهێنا و له سەربان وشکی دەرکەوتەوه.. چ

مه به سستیکی له وهدا هه بوو..؟! نازانم.. هه ولی دنیا دا لئی تیبگه م، به لام نه متوانی شتیکی لئ هه لکرینم.. ئەو ئیواریه له دواوه چمکی ماکسییه کهیم گرت و به ئەسپایی ههنگاوم دهن، بۆ ئەوهی له گه لئ بچمه ژووری.. له بهردهرگا ههستی پئ کردم و خۆی راپسکاند.. گۆچانه کهی هینده به هیز راوه شاندا، دهنگیکی سهیری لئ ههستا.. له ولاتر بهر ئینجانیهی گولیک کهوت.. ئەو شووشه ناسکه له سههر میزی هه یوان کهوته خوارهوه و شکا.. دایکم له مووبه ق هاته دهری و په لاماری دام.. به چه پۆک تیمکهوت و بهردهوام دهیقیزاند:

– سه به گۆبه ند..!! دتهوی به دهردی هاژه و تارای خوشکت بچی..؟! تۆ له وهتهی ههی خه م بۆ من زیاد ده کهیت.. له وهتهی ههی..!! له وهتهی ههی..!!

هاوکات ههردووکیانم بۆ یه کهمین جار بینی، له ناو چیمه نه کهوه به رهو لام دههاتن و گۆچانیان به ملا و به ولادا ده کوتا.. نازانم تا که یشتنه ئاستی من و دهستیان له ملم ئالاند، چهند جار قاچیان هه لنووتا و خۆیان به م دار و به و بهرد گرتوه.. باوه ریم وابوو زۆر شتم پئ بلین، به لام هیچیان له دم نه هاته ده ری.. تهنه به و چاوانه یان، که هینده له یه کتر ده چوون، زه حمهت بوو که س بتوانی جیاوازییه کی بچووکیان تیدا بدۆزیته وه؛ پیشانیان دهادم ئەوانیش دوو ته لیسمی تری ماله که مانن.. بۆ ساتی وا چوووه ئە قلمه وه ئەو گلێتانه کویر نیین، به لکو تهنه شته دووره کان ده بینن و نزیکه کان به لاره دهنین.. به جووته ده چوونه ده ری.. هاوکات و له سه ره یه ک ریتم گۆچانیان ده کوتا و بیدهنگ بیدهنگ به شه قامه کانی ناو بازار و قه راغی شاردا ههنگاوی هاوشیوه یان دهنه.. دوو په یامنیتر بوون و «بابه!!» یان له ورد و درشتی ده ره وه ئاگادار ده کرده وه.. به لام کهی ده چوونه لای و کهی ده هاتنه وه..؟! نازانم.. له گه ل ده رکه وتنی ئەوان، هه موو شتی له ماله که دا گۆرا.. له پیش هه موویانه وه سیما و هه لسوکه وتی دایکم.. به حه فته جییده هیشتین و نه مده زانی بۆ کوئ ده چیت.. ئەوهی لئی تیده گه یشتم، له وه تینه ده په ری، که ئەم ماندوو دیاره و جار له دوا ی جار لاواز و بیهزتر دیته به ربیناییم.. سه ره تا تهنه به سه رنجه کانی نیشانی دهادم، که منم هۆی ئەو سه غله تییهی.. دوا یی به دم ئاخه له کیشانه وه پئی ده وتم:

– فریا ناکه وم..!! فریای هیچ ناکه وم..!!

به وهدا ده مزانی ئەو ئه رککیکی گه وره ی له ئەستویه.. نازانم بۆچی جورئتم نه ده کرد لئی پرسم به چیه وه خه ریکه و ئەو کارانه چیین فریایان ناکه وی.. لیشم پروون بوو وه لامی هیچ پرسیاریکم ناداته وه، بۆیه هه ر جارئ به شیوه یه ک، ده مه یتایه به رچاو، که ئەو بۆ کوئ چوو و خه ریکی چیه.. هه مووشیم ده کرده بابته ی چیرۆک و بۆ گۆفار و پۆژنامه کانم دهناردن.. ئینجا هه ندئ نووسه ره دیانوت: «ئو شتانه چهند دژی لۆژیکن..!! رووداوه کان قه ناعهت به خوینه ر ناهین.. زمانی کاره کته ره کان شیواون، بگره ورینهن.. شوینی ئاوا کوا هه یه.. تۆ بلئی ئەمه کۆمه لگای خۆمان بیت..!! ئه ری ئەو کارانه چیین، که ئەو ژنه خه ریکیا نه..؟!» له گه ل

دەرکه و تنی «هه‌لۆ»ی برام، ئه‌ویش گه‌رایه‌وه سه‌ر دۆخی جارانی و مائی جینه‌ده‌هیشت.. هاوکات خه‌لکی سه‌یر سه‌یر هامشو‌یان ده‌کردین، که من پښتر له هیچ شوینیکدا نه‌مبینیوون.. جا چونکو هه‌رگیز ده‌میان هه‌لنه‌ده‌هینایه‌وه، بۆیه نه‌مه‌زانی کوینه‌هرین و به چ زمانیک ده‌دوین.. به کونوکه‌له‌به‌ری مالداهه‌گه‌ران و سه‌رنجی قوولیان له هه‌موو شتی دهادا، بیجگه له من و له ژووری باوکه‌م.. وهک بلایی ئیمه‌یان نه‌دیبت، یان نه‌یانه‌ویت بزانه‌هین.. له‌مانه‌یش سه‌یرتر ئه‌و خه‌لکانه‌ی جارانه‌ی نان و چه‌پکی گۆله‌وه ده‌هاتنه‌ لای، تا شیعیر بۆ مردووه‌کانیان بنووسیت، به‌ته‌واوی وازیان هینا و تاقه‌که‌سیکم نه‌بینی به‌وه‌سه‌سته‌ روو بکاته مالممان.. دایه‌یش له‌و بارودۆخه‌ تازیه‌دا به‌ته‌واوی ده‌می داخست و وه‌لامی هیچ پرسیاریکی نه‌دامه‌وه.. ته‌نانه‌ت وه‌کو جارانه‌ی زاییشی دهرنه‌ده‌بری.. دوا قسه‌ی هه‌ر ئه‌وه بوو، که پتی وتم «هه‌لۆ»ی برام زۆر لیم پره‌، چونکو به‌ نووسینه‌کانم نه‌ینی ماله‌وه ده‌به‌مه‌ ده‌ری.. به‌لام لای من سیمای شوین و گۆرا بوو، نه‌مه‌زانی ناوه‌وه له‌ کوپه‌ کوئایی پښت و دهره‌وه له‌ کوپه‌ ده‌ستپښتیه‌کات.. ئه‌مه‌ ئه‌و ته‌کنیکه‌یه، که من له‌ چیرۆکه‌کانمدا به‌کارمه‌هینا، بۆیه هینده‌ی دی ژیانم تیکه‌ل به‌ هی کاره‌کته‌ره‌کانم بوو.. ئینجا زانیم بۆچی خوینهر هیجیان لی تیناگات.. وه‌کو چۆن ئیستا خۆم سه‌ر له‌ خۆم دهرناکه‌م.. ماوه‌یه‌ک وا چوو هه‌قلمه‌وه دنیا کوئایی هاتوو و من ته‌نیا ماومه‌ته‌وه.. هه‌موو ئه‌وانه‌ی ده‌یانینم، له‌ تارمایی زیاتر، شتیکی دی نین.. یان وامده‌زانی دوا ده‌یان سه‌ده له‌گه‌ل دنگیک له‌ گۆره‌که‌مدا راپه‌ریوم، که ده‌لایت:

– ببوره‌ رازا و خانی به‌رین، تۆ نازانی ئه‌و مردووانه‌ی دهره‌به‌رت بۆ کوئ رۆشتوون..!

ئمه‌ له‌ ئه‌شکه‌وتی کپوئیکی دوور دوور دهرده‌چوو و له‌ناو گۆره‌که‌مدا کۆمه‌لی سه‌دای دیکه‌ی لی ده‌خولقا.. پاش ئه‌وه‌ی ده‌هاتمه‌ ده‌ری و له‌ به‌رامبه‌ری ده‌هه‌ستام، هیشتا له‌وی، له‌ناو گۆره‌ تاریکه‌که‌مدا، به‌ چه‌ند نه‌غمه‌ی تر ده‌نگی ده‌دایه‌وه.. گۆرستانیکی فراوانی کشوماتم ده‌بینی و نیشانه‌ی ترسیکی گه‌وره‌م له‌ دهره‌به‌ر هه‌ست پښه‌کرد.. سه‌ره‌تا پشتم به‌ کپه‌که‌م دهادا و به‌ هه‌رچوار لای خۆمدا ده‌مروانی، به‌لام نه‌ ده‌نگیکم ده‌بیست له‌ گیانه‌به‌ریکه‌وه دهرچوویت و نه‌ شتیکم ده‌بینی، سیمای ژیان پپه‌ دیار بیت.. زه‌وییه‌کی بیگیان و ئاسمانیکی کپ و بیجووله.. منیکی دل پر له‌ گومان و وه‌سواسی، که هه‌رگیز باوه‌رم نه‌ده‌کرد له‌ په‌راسووومدا پیاویک بخولقیت و ئه‌م دنیا چۆله‌هۆله‌م له‌گه‌ل ئاوه‌دان بکاته‌وه، ده‌بوايه‌ به‌رگه‌ی قورسترین ته‌نیایی بگرم.. خه‌یاله‌کانم له‌گه‌ل ئه‌و ترسه‌ ئه‌به‌دییه رانه‌ده‌هاتن و به‌ره‌و مال ده‌یانگیرامه‌وه.. ناچاریان ده‌کردم فیل له‌ خۆم بکه‌م و جاریکی تر باوه‌ر به‌وه‌ بینم من هیشتا له‌ ژیاندام.. به‌ ناو حه‌وشه‌ فراوانه‌که‌دا هه‌نگاوی ناریک و شیواوم ده‌نا و بیچی شته‌کان ته‌واو له‌ به‌رچاوم ده‌گۆران.. له‌و ژنه‌ سه‌یرانه‌م ده‌روانی، که ریزاوریان له‌ناو چیمه‌نه‌که‌دا منداله‌کانیان پالده‌خست و به‌دیاریانه‌وه دۆشیان داده‌برده‌وه.. لق و گه‌لای دهرخته‌کانیان له‌ پیلای و له‌ته‌ئینجانه‌ و سه‌تل و جام و شتی تر ده‌پچا و وه‌کو سه‌هرین

دەیانخستنه ژیر سەریانەوہ .. نەمدەویست نە لە خۆم و نە لەوان و لە دایکم بپرسم ئەمانە کین لێرە و بۆچی و لە کوێوہ ہاتوون .. لە کاتیکی ئاوادا ہەر وہ لāmیک ببیستی، لە پرسیارەکہ ترسناکترە .. ئەوہندە بەسە باوہر بہوہ بینی ہیشتا تۆ لە ژیاندایت و خەلکانیکت لە دەوروبەردا ماون .. با ئەوانە کۆمەلێک تەلیسمیش بن و سیمای مرۆفی راستەقینەیان پێوہ دیار نەبیت .. لە حالیکی ئاوادا چاکتر وایە چاو لەسەر ہەنگاوہکانت ہەلبیری، تا ئەو ہەموو ترس و شیوانەیان پێوہ نەبینیت و بہرہو ژوورەکہت بجیتەوہ .. تۆ جارێکیان یەکی لە چیرۆکہکانی خۆت بە دەنگ دەخویندوہ و ئیمەیش لە پشت دەرگاوە گویمان لی گرتبووی .. پەرہگرافی کۆتاییمان بیرناچیتەوہ: «چاکترین رێگا بۆ تیگەیشتن لە نہینی و لوغزەکانی مال، جێہێشتنیہتی، بۆئەوہی ہەموو ئینتیماکانت لە دەست بەدیت و وانەزانیت شوینیکت ہەبە بۆ حەوانەوہ» .. کہچی خۆت نەتوانی تاقە پۆژیک لێی دوورکەویتەوہ، بگرہ ئەو چەند کاتژمیرەیش بە مەبەستی کاری زۆر پێویست بۆ ئەملا و ئەولا دەچوویت، ہەر خیرا و بہپەلەپرووزی دەہاتیتەوہ .. زۆربەیی کات خۆت دەخزاندە کونجی ژوورەکہت و لە خەیاڵەکاندا نغزۆ دەبوویت .. بەلام تۆ زەحمەتە لە ہیچ حالیکیدا کہ مترین شت لەم مالە و لە ئەندام و کہلوپەلەکانی تیبگەیت، چونکو تۆ ئەگەرچی بہپێچەوانەیی ئیمەوہ چاوہکانت ساغن، بەلام دەنگەکان بە چەوتی دەبیستی .. دەتوانین بلین «دادە سازان» یش ہەمان تەنگوچەلەمەیی تۆی ہەبە .. ئەو بەراستی سەداکان وەردەگریت و نابینایە .. ئیمە چونکو دوانەیی لەیەکچووین و ہەمیشە پیکەوہین، لە تواناماندایە سرتە و چرتەیی ہەموو تەنیک ببیستین و ھاوکات دەتوانین ہەر لە ریتی دەنگوہ شتەکان و بگرہ ئەو دیویشیان وەکو خۆیان ببینن .. دەسا بۆیە ئیمە زیاتر ئاگامان لە دەوروبەرہ .. تەنانت لە بەشیکی نہینی ئەم مالەیش تیگەیشتووین .. جارن ہەموو بەسەرہاتیکمان بۆ دایە دەگێرایەوہ، بەلام ئەم ہەمیشە پتی دەوتین:

– دەمتان داخەن خەلەفاوینە .. قسەکانتان ہیچیان بەسەر ہیچەوہ نییە .. میشتکان بردووم .. حەوسەلەیی ئێوہم نەماوہ .

ئەنجام وازمان ہینا و زمانمان ہەلنەہینایەوہ .. تۆیش لەگەل مندالێکی دیکەدا لە دایک بوویت، بەلام ئیستاش کہس نەیزانی ئەو چی بەسەرہات .. بەیانییەکی تەمومژاویی پایز لەگەل غەلبەغەلبیکی سەیر راپەڕین .. تینەگەیشتین ئەو خەلکە لە کوێوہ ہاتن و ئاوا لەپەر پڑانە حەوشەکہمانەوہ .. بەشیکیان لەبەر بیجیگیی چوونە سەر دیوارەکان .. مندالەکان ہەر زوو سەر کہپری میو و کولانەیی مریشکەکانیان قۆزتەوہ .. بەردەرگا و کۆلان و سەربانیش جمەیان دەہات .. پێیان پەتی و جلیان دراو و قوراوی .. شتی سەیر سەیری وایان پێوو، کہ باوہرمان نەدەکرد بۆ ہیچ مەبەستییک دەست بەدەن .. وەک بلێی ئەوانە لەو دیوی بوونەوہ ہاتن و زمان نەیتوانیبیت بیانخاتە ژیر دەستەلاتی خۆیەوہ، تا ناویان بەسەردا بسەپینیت و بەناسانی بیانناسینەوہ .. نا، زەحمەتە ئیمە بتوانین وەسفی ئەو شتانە بکەین، یان وینەیان بکیشین ..

پیره مېرديک خوځی گهيانده بهر په نجره دی «بابه!!» و وتی:

– ئەوی مەرواني شاعیر ئیمه یان له ویش دەر کرد.. ئەو دی توانیومانه له وهه موو مۆلک و سامانی زۆر دهربازیان بکەین، هەر ئەو شتانهن، کهوا له گهڵ خویمانان هیناوه.. ئەوی مەرواني شاعیر هاتووین لیت بپرسین ناخۆ بچینه کتوهکان و چهک بۆ باوکه جوانرۆ هه لگرین، یان له کهلاوهی شارهکاندا خویمان مه لاسدهین..؟! ئەوی مەرواني شاعیر تهنها تۆ دهتوانی پیشبینی داهاتووی ئیمه بکهیت و چاره نووسمان بخوینیتهوه.. جاری پیشوو گویمان لی نهگرتی و دواي سوورهی ورگن کهوتین.. ئەنجام وهکو هه موو ئەوانه ی رابردوو دەرچوو و به نائومیدی به رهو شار گه راینه وه.. گه وره و بچووکه شهو و رۆژ کارمان کرد و ئاره قمان رشت، تا توانیمان به شیکي شته کانمان به دهست بپیننه وه.. ئەمجاره تۆ چی بریار بدهیت، ئیمه جیبه جی دهکەین.

چاوه رێ بوون وه لامیک بییستن، به لام دهنگیک، چرپه یهک، نووزه یهک له ویدیوی ئەو جامه ته لخواه نه هاته دهری.. یهک دوانیکیان له کۆلان وتیان:

– که سیک نییه به ناوی مەرواني شاعیر.. ئیمه هه لخواه له تاوین.. وهرن با ئەو ژووره پرووخین.

هەر خیرا درانه بهر گولله و خوینیان پزایه سهر چهوی به ردهرگا.. دواي ئەوه چهند ژنیک له کۆلان سهر بران.. ئیمه ئەوسا تیگه یشتین، که «قوربانی»، هه ولێکه بۆ ئاشکرا کردنی نهینیهکان، یاخود بۆ نزیکبوونهوه له هیزیکي گه وره ی هه لسورینه ر، به لام نه مانزانی بۆچی ئەوان تهنها مپینه یان هه لبژارد.. لهو ئانوساته دا ناله نالی دایه له م ژووره به رز بووه وه.. پیره ژنیک به دهنگیکی نووسا و وتی:

– به ره ژانیه تی.. وا ده بییت.. ئای لهو نه گبه تییه..!!

گوپچکه ی خویمان توند توند گرت.. دواي ماوه یهکی زۆر کردمانه وه و دهنگی دایه مان

بیست:

– کوا ئەوهی تر..؟! بردیان.. بردیان.. بۆ کوپیان برد..!!

تۆ ئیستا واده زانی ئەوهی ئیمه بۆت ده گیرینه وه، چیرۆکی «مەروان» ی چیرۆکنووسه و پیشتر خویندوو ته وه، به لام له وه دلنیا به، که ئەم ئەو رووداوانه ی له «مام هاوار» ی باوکی بیستوو و به هه ندی دهسکارییه وه دایر شتۆته وه.. هەر بۆ چاوه یستیش ناوی کاره کته ر و کات و شوینی گۆریوه.. به لی، «مامه هاوار» هه موو به یانیه یهک دههات و به سهعات له به رده م ئەو په نجره یه ده وه ستا.. جووله ی له خوځی دهری و وای پیشانده دا – دوور نییه وایش بوو بیت – که ئەم تاکه مرۆفیکه دهنگی «بابه!!» ده بیستیت.. هەر ئەمیش شیعه رکانی ئەوی دهنووسیه وه و بۆ گوڤار و رۆژنامه کانی دهناردن.. یاخود به چاکترین شیوه به چاپی ده گهياندن.. ئەو رۆژه یش له وئ و هستا بوو و لهو خه لکه سه یرانه ی دهروانی.. گوپی له دهنگیان ده گرت و

هیچیشی نهدهوت.. کاتی باسی «مامه هاوار» بکهین، ناکریت ئەو پوژمان نهیهتهوه یاد، که دایه له دواوه دهستهکانی له ملی ئالاند و بردیه ژووری خوئی.. «بینین» بۆ ئیمه به هۆی چاوهکانمانهوه نییه، تا بمانگرتنایه و له دیمهنی ئاوامان نهروانیایه، بهلکو له ریگای ههستیکهوهیه، که ناکرێ بۆ ساتیکی کورتیش بهرزهفتی بکهین و نهبینه شاهیدی تراژیدیاک، که له هیچ لایهکهوه سنوورهکانی دیار نیین.. «مامه هاوار» هیچ نارهبازییهکی پیشان نهدهدا و گوپرایه لانه ههموو ئارهزووهکانی دایه بهدی دههینا.. دایه ههردوای ئهوه مالی جیهیشت و تۆی ساوایشی لهگهڵ خویدا برد.. دواوی دوو سال لهگهڵ کۆمهلی چهکداری سیس و رهنگزهرد گهرايهوه.. نهمانزانی ئەو مندالهی باوهشی کۆ بوو.. مهبهستمان ئەوهیه تینهگهیشترین تۆ ئەویانیت، که له پوژی لهدایکبوونیهوه دیار نهما، یان ئەوهی دایه پش دوو سال لهگهڵ خویدا بردی.. چهکدارهکان چهکهکانیان هینده سهیر بوون، به هیچ وشهیهک وهسف ناکرین.. تهنانهت ئەگه له بهردهرگا ههموویان بهجاری نهیانوتایه: «سویند بهم چهکانه مان ناپاکی له ماله ناکهین» و لهگهلیا بۆ ئاسمانیان بهرز نهکردایهتهوه، نهماندەزانی ئەم تهنه عهجیبانه تهنهنگن و بۆ شهردهست دهدهن.. یهکتیکیان له پهنجهرهکهی «بابه!!» نزیکبووهوه و وتی:

– ئەی مەروانی شاعیر ئیمه ئیستا توانیومانه بهتهواوی ئەوئ بخهینه ژیر دهستهلاتی خویمانوه و باوکه جوانرۆ ههردو له ئەشکهوتهکهی جارانه.. چاوهپێی فهرمانی تۆیه تا پێی بلتیت شوینهکهی بگوازیتتهوه.

«مامه هاوار» وهکو ههموو جاریکی تر لهوئ بوو و بهو چاوه رهش و زهقانهیهوه لیان رادهما.. لهمهوه دیار نهما و ئیستاش نهمانزانی چی بهسهر هات.. تمهز دهیویست به تهواوی نهینیی ئەم ماله بزانیته و پوژیک بۆ کورهکهی بگپێتتهوه.. ناوی ناوه «مهروان» بهو مهبهستی بپێته شاعیریکی ناوداری وهکو «بابه!!»، بهلام له ههموو ژیانیدا نهیتوانی شیعریک بنووسیت.. بهسهرهاتی چیرۆکهکانیشی وهکو وتمان ههردو ئهوانه، که له ناو مالی ئیمهدا روویان داوه و باوکی بۆی گپراونهتهوه... من یهکهمجار ناوی «مهروان» لهسهر لاپهههه گۆقاریکی نهینیدا بینی، ترسیکی سهیر خزایه گیانمهوه.. ماوهیهکی زۆر سهرسام و ئەبلهق له خهیاڵدا نغووم بووم.. نهمدەزانی دژایهتی بکهم، یان پێیدا ههلبلیم.. ئەوهنده دهزانم دهباویه لهم دوو ریگایه، یهکتیکیان ههلبژیرم.. له ههردووکیشیاندا ئامانج ئەوه بوو لێی نزیک بيمهوه.. ههستیکی پهنهان له دلما پێی دهوتم من عهشقی ئەوم.. عهشق..؟! بهلی، عهشق.. لهوه زیاتر ناتوانم ناویکی تری لێ بنیم.. ئەویش وهک بلێی چاوهپێی شتیکی ناوی کردبیت و زانیبیتی من درهنگ یان زوو رووبهرووی دهبمهوه، بۆیه ههردو یهکهم چیرۆکیدا له سههر زمانی یهکی له کارهکتهرهکانیهوه دهلیت: «خۆشهویستی، مهرج نییه ههمشه ریگای چاکه بگریته بهر».. بهلام نا، من ئیستاش نازانم بۆچی «مهروان»ی چیرۆکنووسم خۆشهویست و ئەوهندهش لێی دهرسام.. ئایا لهبهر ئەوه بوو، که له دنیای ئەودا ژن هیندهی درکه زهردهکانی

پایزیش تەمەنى بەرناکەوێت و ھەمیشە دەبێتە قوربانى..؟! نازانم، ھەر ئەوەندەم لا پوونە، کە دەترسام.. ھەر بەو ترسەووە بە دوایدا دەگەرێم و نەمدەدۆزیووە.. دۆزینەوھیشى سەرھەتای تراژیدیایەکی دیکە بوو.. بەلێ، ئەمە بە پوونی خوێ دەخستە بەرچاوم.. ئەوێک، کە رۆژێک لە رۆژان لە بازار و کافتیریا و لە کۆر و کۆمەڵەکاندا نەدەبینرا و تەنھا بە چیرۆک لە ھەندى گۆڤار و رۆژنامەى نەینیدا دەردەکەوت، دۆزینەوھى ئاسان نەبوو.. بەو زمانەى بەکاریدەھینا و کارەکتەرەکانى پێى دەدوان، دەتوانى لەو تىبگەم، کە ئەم لە شوینىكى سەیر، زۆر سەیر، دوور لەم ئاوەدانىيەى ئیمەدا دەژى.. وردترم دەکردووە و دەگەیشتمە ئەو باوەرەى، کە لە پىزى جەنگاوەرانە.. مەبەستم لەوانەى، کە بەبى فەرمانى «بابە!!» نەدەجوولانەووە.. سالى پار گومانم نەما، کە من راستى بۆ چووم.. لەمەووە من وامزانى لە بەردەرۋانەى جیھانى نەینى ئەودا وەستاوم و بە یارمەتى «ھاژە» و «تارا»ى خوشک دەچمە ئەودیویەو، بەلام ئەوسا ئەوان لە یەکتەر جیا بووونەو.. تەننەت بۆ ساتىکى پێکەووم نەدەبینن.. ھەر یەکیان بە جوودا باسى رابردووى خوێ و ھى دایک و «باوک!!» و مال و شتەکانى تری بۆ دەگێرێمەو، بەبى ئەوھى بەلای ئەو قسانەدا بچن، کە خوێان رۆژگارێک دەیاندا بە گۆچکەمدا و سووریش بوون لەسەر ئەوھى راستى.. بەلام پێچەوانەى جارێ تامم لە باسەکانیاندا نەدەبینى و سەرنجیان رانەدەگێشام، بگرە نەمدەویست ھەر گۆپیان لى بگرم.. ئەو لە کاتێکدا گۆرانەکانى ناو مال و دەورووبەرم لە خێرایەکی سەرسورھینەردا بوون و فریا نەدەکەوتم ھىچیان لى تىبگەم.. رۆژ بە رۆژ مروقى سەیرتر ھامشۆیان دەکردین.. ھەر ئەمانە وردە وردە دەپژانە گەرەكەکان و خوێان دەخزانە خانووەکانەو.. نەۆمى تریان لەسەر خانووە كۆنەکان ھەلەچنى و كۆلانەکانیان تارىک دادەھینا.. ھەندىکیان خانووى تریان لە شوینە چۆلەکان بنیات دەنا و ھەندىكى تریان رەشمالیان لە دەورووبەرى شار ھەلەدا.. تا قە جیگایەك، کە نەیان دەگۆرى، یاخود نەیان دەویست بیگۆرن، مالى ئیمە بوو.. تا دەھات كەلوپەلى سەیریان بەناو بازاردا بلاو دەکردووە، بەرادیەك سیمای ھەموو دووكان و سەر عەرەبانەکان گۆران.. زەحمەت بوو من بزاتم ئەو شتانە بۆچى باشن و بۆ چ مەبەستىك بەکار دێن.. دەمویست چاوەکانم دەربھینم و چیتەر نەروانمە دەورووبەرم، چونکە بوو بوونە دوو ئەندامى بێکەلک و نەیان دەتوانى ھىچ شتىک بناسنەو.. ئەوھى رۆلى دەبینى، ھەر گۆچکەکانم بوون.. ئاخر ئەوان ئەگەر ناوى شتەکانیان نەوتایە، ئەوا من ھەرگیز نەمدەزانى چىین.. بۆ نموونە ئەو منداڵە دەستفروشانەى دەرگای قەیسەرى، ئەگەر بەیانىیان پێشم لى نەگرن و پێم نەلین: «دادە گیان ئەمانەى من نایلۆنى عەللاگەى باشن، ھەرچەند شتىان تىبکەى، نادرین»، ئەوا من مەحالە بزاتم ئەوانە نایلۆنى عەللاگەن و دەتوانم بەدەستیانەو بگرم.. ھەر بۆیە کاتى دەگەریمەو مال، دنایەك كەلوپەلم پێیە، بەبى ئەوھى بزاتم ئەوانە چىین و دەبى بۆچى بەکاریان بھینم.. خوشکە کوێرەکانم وەکو من نیین.. ئەوان دەتوانن بەبى تەنگوچەلەمە بچنە بازار و تەنھا بە دەستکوتین لە شتەکان،

و لەزەتی دنیام لى دەبینى .. دەمویست کارەكتەر وینەى مشكەكەى «ئۆرەندایک» ئەبلەق و سەراسیمە لەناو ریگومکەکاندا بىت و بچىت و بە هیچ شوینىک نەگات .. بەلام ئەمرۆ ژيانى ئەم دەوروبەرە لەسەر شىوازی گیرانەوهى چىرۆکەکانى «مەروان ھاوار» بەرپۆه دەچىت و بە تەواوى بە من نامۆیە .. زمانى کارەكتەرەکانى ئەو بەوتە زمانى ھەموو ئەو خەلکە .. دواجار گەشىتمە ئەو باوەرەى کىشەى من لەگەل ئەم دنیاىە تەنھا بینىن نییە، بەلکو زمانىشە .. من شتەکان بە شىوہیەكى جیاواز لەوہى خەلک دەیانبینن، دەبینم، ناویكى جیاوازیشیان لى دەنیم .. دیارە بە چەوتىش دەنگەکان دەبىستم .. ھەر بۆیە باوەریم بە گوچکە و چاوەکانم نەماوہ و چىتر زمانىشم ھەلناھىنمەوہ، تەنھا پشت بە خەيالەکانم دەبەستم .. ئەمەش وام لى دەکات ھەر جارى وا بزاتم لە شوینىکم و بەردەوام رووداوەکان دەمتوقىن .. ئىستا پىم وایە جەستەى خویناوییم لەگەل لاشەى دەیان ژنى تری وەکو خوّم لە دواوہى ئەم لۆرییەى شارەوانى فرىدراوہ و تاویكى تر لە قەراغى شار بە شۆفەل دەنىژرىم، بەلام نازاتم کاتى ئەم خەيالە کوتایى دىت، جارىكى تر لە کوپۆہ دەستپىدەکەمەوہ .. ئەوہى سەیرە و ھەندى لەوانەى پىشوو جیاوازە، ئەو دەنگە پیاوانەى، کە نازاتم لە چ دەمىکەوہ دەرچوو و خزایە کامە گوچکەمەوہ:

«ئەوانەى پىش ئەوہى بمرن، ژياننامەى خویمان دەنووسنەوہ، کەسانىكى بەختەوہرن».

دانمارک/ زستانى ۲۰۰۰

* یەکتە لە کۆمەلەچىرۆكى «خەوننامەى دادە سۆزى»، کە بۆ چاپ نامادەىە.